

E-learning – projektowanie, realizowanie i ocena

Renata Marciniak

E-learning – projektowanie, realizowanie i ocena

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

PIKTOGRAMY

wskazują ważne elementy
książki i ułatwiają
ich odnalezienie

Ważne

Przykłady

Podstawa prawna
Kontekst prawny

Pytania
Zadania

Rozwiązania
Odpowiedzi

Stanowisko stron
Pogląd

Orzecznictwo

Literatura

Historia

Nowe przepisy

Wiadomości
dodatkowe

Informacje powiązane,
odesłanie

Renata Marciniak

E-learning – projektowanie, realizowanie i ocena

 Wolters Kluwer

WARSZAWA 2022

Stan prawny na 1 grudnia 2021 r.

Wydawca
Izabella Matecka

Redaktor prowadzący
Livia Śpiewak

Opracowanie redakcyjne
Violet Design

Projekt okładek serii
Studio Kozak

Zdjęcie wykorzystane na okładce
©Tierney - stock.adobe.com

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przystępujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8246-979-0

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Książkę tę dedykuję Tobie, drogi czytelniku
z nadzieją, że wzbudzi w Tobie pasję
do e-learningu
oraz
mojemu wspomniałemu mężowi Edwardowi,
który nie pozwolił, aby moja pasja
do e-learningu wygasła.

SPIS TREŚCI

Wstęp	13
Rozdział 1	
Wprowadzenie do e-learningu	15
1.1. Panorama historyczna rozwoju e-learningu	15
1.2. Definicje i cechy e-learningu	19
1.3. Różnice między kształceniem tradycyjnym a e-learningiem	22
1.4. Główne elementy e-learningu	25
1.4.1. Uczestnicy	25
1.4.2. Prowadzący	27
1.4.3. Program kształcenia	29
1.4.4. Materiały dydaktyczne	31
1.4.5. Platforma e-learningowa	32
1.5. Modele e-learningu	33
1.5.1. Model skoncentrowany na technologii	33
1.5.2. Model skoncentrowany na prowadzącym	36
1.5.3. Model skoncentrowany na uczestniku	39
1.5.4. Model skoncentrowany na zawartości kursu	41
1.6. Formy realizacji e-learningu	43
1.6.1. Formy e-learningu synchronicznego	43
1.6.1.1. Webinar	43
1.6.1.2. Warsztat online	44
1.6.1.3. Sesja 1:1 online	45
1.6.2. Formy e-learningu asynchronicznego	46
1.6.2.1. Kursy prowadzone na platformie e-learningowej	46
1.6.2.2. Kursy realizowane na podstawie standardu SCORM	47

1.6.2.3. Kursy mobilne (mobile learning)	48
1.6.2.4. Kursy realizowane na podstawie filmów edukacyjnych	49
1.6.2.5. Kursy realizowane na podstawie podcastów	50
1.7. Problematyczne aspekty e-learningu	51
1.7.1. Zaniechanie kształcenia	52
1.7.2. Weryfikacja osiągnięć uczestników kursu	53
1.7.3. Ocena jakości e-learningu	54
1.8. Przyszłość e-learningu	56

Rozdział 2

Projektowanie e-learningu	59
2.1. Pojęcie i cechy projektu	60
2.2. Projekt e-learningowy	62
2.3. Cykl życia projektu e-learningowego	64
2.3.1. Faza inicjowania projektu e-learningowego	65
2.3.2. Faza planowania projektu e-learningowego	65
2.3.3. Faza realizacji projektu e-learningowego	66
2.3.4. Faza kontroli projektu e-learningowego	66
2.3.5. Faza zamknięcia projektu e-learningowego	67
2.4. Opis ról w projekcie e-learningowym i kompetencje wymagane w poszczególnych rolach	67
2.4.1. Kierownik projektu	68
2.4.2. Ekspert dziedzinowy	68
2.4.3. Metodyk e-learningu	69
2.4.4. Scenarzysta kursów e-learningowych	70
2.4.5. Grafik komputerowy	71
2.4.6. Administrator platformy e-learningowej	71
2.5. Modele projektowania e-learningu	72
2.6. Kompleksowa metodologia opracowania projektu e-learningowego	74
2.6.1. Diagnoza problemu edukacyjnego	76
2.6.2. Uzasadnienie projektu	79
2.6.3. Wyznaczenie celów projektu	81
2.6.4. Dwie perspektywy projektu	82
2.6.4.1. Perspektywa pozytywna	83
2.6.4.2. Perspektywa negatywna	84

2.6.5. Planowanie dydaktyczne	85
2.6.6. Planowanie operacyjne	90
2.6.7. Opracowanie budżetu projektu	90
2.6.8. Opracowanie harmonogramu projektu	93
2.6.9. Ocena ciągła projektu	94

Rozdział 3

Opracowanie programu kształcenia e-learningowego	101
3.1. Definicja programu kształcenia	101
3.2. Elementy programu kształcenia e-learningowego	103
3.2.1. Uzasadnienie programu	103
3.2.2. Cele dydaktyczne i kluczowe kompetencje	104
3.2.3. Ustalanie profilu uczestnika	111
3.2.4. Zawartość tematyczna	114
3.2.5. Aktywności dla uczestników	117
3.2.6. Profil prowadzącego	122
3.2.7. Materiały dydaktyczne	123
3.2.8. Strategie dydaktyczne	129
3.2.8.1. Strategie nauczania	129
3.2.8.2. Strategie uczenia się	132
3.2.9. Strategie oceny osiągnięć uczestników	134
3.2.10. Tutoring	134
3.2.11. Lista kontrolna do oceny jakości programu kształcenia e-learningowego	137

Rozdział 4

Organizowanie e-learningu	141
4.1. Organizowanie zasobów ludzkich: wybór prowadzącego	142
4.1.1. Profil zawodowy prowadzącego	142
4.1.2. Pożądane cechy osobowości e-prowadzącego	143
4.1.3. Kompetencje e-prowadzącego	146
4.1.3.1. Kompetencje pedagogiczne	146
4.1.3.2. Kompetencje techniczno-informatyczne	147
4.1.3.3. Kompetencje społeczne	148
4.1.3.4. Kompetencje dydaktyczne	149
4.1.3.5. Kompetencje cyfrowe	151

4.2. Organizacja zasobów dydaktycznych: opracowanie multimedialnych materiałów dydaktycznych	159
4.2.1. Multimedialne materiały edukacyjne: definicja, cechy, zalety	159
4.2.2. Wybrane modele projektowania multimedialnych materiałów dydaktycznych	161
4.2.3. Prawa autorskie w opracowywaniu materiałów dydaktycznych	166
4.2.4. Dobre praktyki w zakresie opracowywania wybranych materiałów multimedialnych	169
4.2.4.1. Prezentacja multimedialna	169
4.2.4.2. Pisemna lekcja wirtualna	170
4.2.4.3. E-book	176
4.2.4.4. Podcast	178
4.2.4.5. Pigułki wiedzy	180
4.2.4.6. Screencast	181
4.2.4.7. Filmik edukacyjny	182
4.3. Organizacja zasobów technologicznych: wybór platformy edukacyjnej	184

Rozdział 5

Realizacja e-learningu	193
5.1. Komunikacja i interakcja	194
5.1.1. Proces komunikacji w e-learningu	194
5.1.2. Rodzaje i kanały komunikacji w e-learningu	196
5.1.3. Narzędzia informatyczne do komunikacji w e-learningu	199
5.1.4. Netykieta w komunikacji online	205
5.2. Dynamizowanie zajęć e-learningowych	206
5.2.1. Pojęcie strategii dynamizacji	206
5.2.2. Pobudzanie uwagi i aktywnego udziału w lekcji online	208
5.2.3. Metody aktywizujące uczenie online	212
5.2.4. Wybrane metody aktywizujące w e-learningu	216
5.2.4.1. Grywalizacja	217
5.2.4.2. Blogodydaktyka	221
5.2.4.3. Odwrócona lekcja	224
5.2.4.4. Wideodydaktyka	229

5.2.4.5. Metoda projektowa	235
5.3. Organizacja pracy zespołowej	239
5.3.1. Postawy i zachowania ułatwiające pracę zespołową	241
5.3.1.1. Kompromis	242
5.3.1.2. Przejrzyście	243
5.3.1.3. Szacunek	244
5.3.1.4. Wspieranie	245
5.3.2. Etapy pracy zespołowej	245
5.3.2.1. Tworzenie zespołów	246
5.3.2.2. Rozpoczęcie pracy zespołowej	248
5.3.2.3. Realizacja pracy zespołowej	250
5.3.2.4. Ocena pracy zespołowej	251
5.4. Motywowanie w e-learningu	255
5.5. Orientowanie uczestników w procesie uczenia się	259
5.5.1. Role prowadzącego w orientowaniu uczestników	260
5.5.2. W jaki sposób orientować uczestników kursu e-learningowego	263

Rozdział 6

Ocena w e-learningu	267
6.1. Ocena osiągnięć uczestnika	268
6.1.1. Pojęcie i typy oceny	268
6.1.2. Sześć kroków do efektywnej oceny osiągnięć uczestników	271
6.1.2.1. Oceniamy, aby wesprzeć proces uczenia się	272
6.1.2.2. Uszczegóławiamy, co oceniamy	273
6.1.2.3. Wybieramy narzędzia oceny	274
6.1.2.4. Określamy kryteria oceny i informujemy o nich uczestników	275
6.1.2.5. Monitorujemy i udzielamy informacji zwrotnej	276
6.1.2.6. Pozwalamy, aby uczestnik był bohaterem oceny	277
6.1.3. Lista kontrolna wspomagająca efektywne ocenianie osiągnięć uczestników kursu e-learningowego	278
6.1.4. Narzędzia oceny osiągnięć uczestników	279
6.1.4.1. Egzamin diagnostyczny	280

6.1.4.2. Test online	280
6.1.4.3. Projekt	281
6.1.4.4. Samoocena	281
6.1.4.5. Rubryka	282
6.1.4.6. Elektroniczne portfolio uczestnika	282
6.1.4.7. Weblog	282
6.1.4.8. Wiki	284
6.1.4.9. Mapa koncepcyjna	284
6.1.4.10. Sprawdzian wiedzy	285
6.1.4.11. Ocena koleżeńska	285
6.1.4.12. Studium przypadku	286
6.1.4.13. Ocena za pomocą gier	286
6.2. Ocena jakości e-learningu	287
6.2.1. Pojęcie jakości e-learningu	287
6.2.2. Modele oceny jakości e-learningu	294
6.2.3. Model zintegrowanej oceny jakości kursów e-learningowych	306
Bibliografia	331
Wykaz aktów prawnych	341
Słownik terminów związanych z e-learningiem	343
Spis tabel	361
Spis rysunków	363
Spis ilustracji	365

WSTĘP

E-learning nie polega na przeglądaniu stron internetowych, jest to proces kształcenia, który powinien być odpowiednio zaplanowany, zorganizowany, monitorowany, wspierany i oceniany, aby był zrealizowany z sukcesem.

J. Silva Quiroz, *Diseño y moderación de entornos virtuales de aprendizaje (EVA)*, Barcelona 2011

Pandemia koronawirusa wymusiła zmianę trybu prowadzenia zajęć z offline na online. Nauczyciele, wykładowcy akademicki i trenerzy biznesu musieli przystosować się do tej zmiany i prowadzić zajęcia w środowisku wirtualnym. Wielu z nich się to „jakoś” udało, jednak – jak pokazują wyniki najnowszych badań – owo „jakoś” nie spełniło oczekiwań uczestników zajęć (uczniów, studentów, kursantów), którzy wymagają od wszystkich osób odpowiedzialnych za kształcenie online położenia większego nacisku na jakość kształcenia, a nie na „jakoś”.

Pomimo doświadczenia w prowadzeniu zajęć zdalnych nadal wielu prowadzących nie wie, jak zaprojektować, zorganizować i zrealizować dobry jakościowo kurs e-learningowy, który pozwoli na osiągnięcie celów kształcenia i spełni oczekiwania uczestników. Mają oni problemy w aktywizowaniu i angażowaniu uczestników w proces dydaktyczny i motywowaniu ich do nauki. Kolejny problem pojawia się na etapie oceny osiągnięć uczestników oraz jakości e-learningu. Czy należy oceniać osiągnięcia uczestników w ten sam sposób jak w kształceniu tradycyjnym? Jakie strategie i kryteria oceny stosować, aby była ona obiektywna i motywująca do nauki? W niniejszej książce czytelnicy znajdą odpowiedzi na te i inne problematyczne pytania związane z e-learningiem.

W książce przedstawiłam e-learning jako proces edukacyjny składający się z czterech następujących po sobie etapów: projektowania, organizowania, realizacji i oceny. Perfekcję tak rozumianego e-learningu trudno osiągnąć, niemniej można do niej dążyć. Niniejsza książka prowadzi czytelnika przez wszystkie wymienione etapy e-learningu, wskazując jednocześnie działania, jakie powinny być podjęte na każdym z nich, aby e-learning był skuteczny i pozwolił na osiągnięcie celów kształcenia.

Książka została napisana zarówno, aby wspierać, jak i informować. Wyjaśnia każdy etap e-learningu: metodologię opracowania projektu kursu e-learningowego, organizację pracy w wirtualnym środowisku nauczania, skuteczne strategie realizacji procesu uczenia online, w tym komunikacji i interakcji, planowania i zarządzania czasem, dynamizowania zajęć, motywowania i orientowania uczestników, organizowania pracy grupowej, metody i zasady efektywnej oceny osiągnięć uczniów, metodologię i mierniki oceny jakości kursu e-learningowego oraz wiele innych aspektów e-learningu.

Publikacja skupia się bardziej na „jak” niż „dlaczego”, stanowiąc praktyczny przewodnik po procesie edukacji online, oparty na moim 15-letnim doświadczeniu w e-learningu jako prowadzącej zajęcia online, uczestniczki wielu kursów e-learningowych i badaniach naukowych, które prowadzę od wielu lat w zakresie jakości edukacji online. Książka kładzie nacisk na równowagę pomiędzy stworzeniem doskonałego e-learningu (projektowaniem i organizacją) a jego wdrożeniem (realizacją i oceną).

Niniejsza pozycja jest skierowana do wszystkich, którzy potrzebują wskazówek, jak zaprojektować i zrealizować dobry jakościowo kurs e-learningowy. Dlatego też jest atrakcyjna zarówno dla nauczycieli wszystkich poziomów nauczania, wykładowców akademickich, trenerów biznesu, firm szkoleniowych, jak i pracowników odpowiedzialnych za e-learning w firmach czy projektantów e-learningu.

Renata Marciniak

Rozdział 1

WPROWADZENIE DO E-LEARNINGU

Pandemia COVID-19 wymusiła zmianę trybu prowadzenia kursów z offline na online. Instytucje edukacyjne na całym świecie, aby wyjść obronną ręką z kryzysu, musiały przystosować się do tej zmiany, choć w wielu krajach e-learning był bardzo popularny jeszcze przed pandemią, jako efektywna forma kształcenia osób dorosłych. Wiele uniwersytetów oraz firm szkoleniowych wdrożyło kursy e-learningowe do swojej oferty celem jej unowocześnienia i zaspokojenia coraz bardziej rosnących potrzeb na edukację. Cytując słowa E. Masiego: „chodziło o dostarczenie nauki do ludzi, a nie – jak do tej pory – ludzi do nauki”¹ [tłum. autorki].

Aby lepiej zrozumieć e-learning, warto poznać historię jego rozwoju, podstawowe definicje i elementy składowe, które go tworzą, a także modele i formy realizacji.

1.1. Panorama historyczna rozwoju e-learningu

E-learning jest konsekwencją ewolucji kształcenia na odległość oraz rozwoju nowych technologii. Jedną z pierwszych definicji głosi, że kształcenie na odległość to system uczenia się, w którym działania nauczyciela są oddzielone od działań ucznia. Uczeń pracuje sam, indywidualnie lub w grupie, przewodzony materiałami dydaktycznymi przygotowanymi

---

¹ J. García Manzanedo, *El e-Learning en España: modelos actuales y tendencias de actuación*, Madrid 2003, s. 15.

przez nauczyciela, który znajduje się w innym miejscu niż uczniowie. Uczniowie mają jednak możliwość komunikowania się z nauczycielem za pośrednictwem różnych środków, takich jak korespondencja, telefon, telewizja i radio. Można też spotykać się z nauczycielem face to face². Wiele osób traktuje e-learning jako synonim kształcenia na odległość, używając tych dwóch pojęć zamiennie, co jest dużym błędem. E-learning stanowi bowiem jedną z form kształcenia na odległość (innymi są m.in. kształcenie korespondencyjne, programy telewizyjne czy radiowe).

Kształcenie na odległość ma długą historię. Generalnie wyróżnia się trzy etapy jego rozwoju, w zależności od stosowanego środka przekazu wiedzy uczestnikom kursów (tabela 1.1.):

- a) etap 1 – zastosowanie materiałów drukowanych,
- b) etap 2 – zastosowanie materiałów multimedialnych,
- c) etap 3 – zastosowanie technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Tabela 1.1. Etapy rozwoju kształcenia na odległość

Etap	Charakterystyka
ETAP PIERWSZY Kształcenie na odległość korespondencyjne z drukowanymi materiałami dydaktycznymi	<ul style="list-style-type: none"> • Kursy na odległość z wysyłanymi drukowanymi materiałami dydaktycznymi • Komunikacja asynchroniczna (nie odbywa się w czasie rzeczywistym) • Minimalna interakcja pomiędzy uczestnikami a prowadzącym • Materiały dydaktyczne: drukowane teksty • Środki przekazu wiedzy: poczta
ETAP DRUGI Kształcenie na odległość z materiałami multimedialnymi	<ul style="list-style-type: none"> • Korespondencyjne kursy na odległość z materiałami multimedialnymi • Komunikacja asynchroniczna • Średnia interakcja pomiędzy uczestnikami a prowadzącym, głównie za pomocą telefonu stacjonarnego • Materiały dydaktyczne: multimedia (teksty, głos, obrazki, animacje i wideo), radio, kasety magnetofonowe i taśmy wideo • Środki przekazu wiedzy: poczta

² R. Flinck, *Correspondence education combined with systematic telephone tutoring*, Malmö 1978.

Etap	Charakterystyka
ETAP TRZECI Kształcenie na odległość przy wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych (e-learning)	<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie TIK w procesie dydaktycznym • Kursy na odległość z materiałami multimedialnymi (kasety audio, taśmy wideo, radio) • Komunikacja asynchroniczna i synchroniczna (w czasie rzeczywistym) • Wysoka interakcja (głównie za pomocą Internetu) • Materiały dydaktyczne: multimedialne (kasety audio, taśmy, radio, wideo, podcasty) • Środki przekazu wiedzy: telekomunikacja, telewizja, komputer i Internet (wideokonferencje)

Źródło: opracowanie własne na podstawie B. Gros, *El modelo educativo basado en la actividad de aprendizaje* [w:] *Evolución y retos de la educación virtual. Construyendo el e-learning del siglo XXI*, ed. B. Gros, Barcelona 2011.

Za początki rozwoju kształcenia na odległość uważa się rok 1728, a dokładnie 20 marca, kiedy to w czasopiśmie „Boston Gazette” pojawiło się ogłoszenie C. Philippsa – amerykańskiego profesora, oferującego korespondencyjną naukę stenografii za pomocą opracowanych przez niego i wysyłanych pocztą materiałów szkoleniowych oraz konsultacji. Przedmiotowe ogłoszenie brzmiało:

„Każda osoba, która pragnie nauczyć się tej sztuki, może otrzymać co tydzień do swojego domu różne lekcje i być dokładnie instruowana, jak osoby, które mieszkają w Bostonie”³ [tłum. autorki].

Prawie 50 lat później, w 1776 r., Uniwersytet Jagielloński w Krakowie do swojej oferty wprowadził kursy korespondencyjne dla rzemieślników, a w 1779 r. Uniwersytet Warszawski – kursy korespondencyjne dla fizyków⁴.

W 1837 r. w Anglii, a w 1852 r. w Stanach Zjednoczonych, zaczęto oferować korespondencyjne kursy stenografii. Uczestnicy tych kursów przepisywali fragmenty Biblii i wysyłali je nauczycielowi, a ten sprawdzał

³ R.W. Battenberg, *The Boston Gazette*, March 20, 1728, „Epistolodidaktika” 1971/1, s. 44.

⁴ K. Gurba, *MOOC. Historia i przyszłość*, Kraków 2015.

prace, robił komentarze i odsyłał do ucznia. W ten sposób w krótkim czasie stenografii nauczyło się wiele osób, które nie miały możliwości brania udziału w kursach stacjonarnych.

W 1850 r. kształcenie na odległość weszło do nauczania uniwersyteckiego, kiedy to Uniwersytet Londyński, jako pierwsza szkoła wyższa, zaczął oferować studia na odległość dla Brytyjczyków mieszkających poza granicami kraju (głównie w Indiach i Australii). W 1874 r. Wesleyan University w Illinois wprowadził do swojej oferty korespondencyjne studia licencjackie i magisterskie. Rok wcześniej z inicjatywy A.E. Ticknor powstała korespondencyjna szkoła o nazwie Towarzystwo Popierania Nauki w Domu (ang. the Society to Encourage Studies at Home), oferująca studia wyższe tylko dla kobiet. W 1889 r. Colliery Engineer School of Mines (Inżynierska Szkoła Górnicza) proponowała studia korespondencyjne tylko dla mężczyzn⁵. W kolejnych latach coraz więcej uniwersytetów zaczęło oferować korespondencyjne kursy zarówno dla kobiet, jak i mężczyzn.

Od XX w. nastąpił gwałtowny rozwój kształcenia na odległość dzięki pojawieniu się nowych narzędzi przekazu informacji: radia, telewizji i komputera. W 1922 r. Uniwersytet w Pensylwanii rozpoczął kursy radiowe, a w 1945 r. powstała telewizja edukacyjna na Uniwersytecie Stanu Iowa. „Pierwszą stacją nadającą na dużą skalę programy edukacyjne certyfikowane przez szkoły wyższe był kanał 8 z wydzielonym od 1953 roku subkanałem KUHT, znajdującym się pod opieką merytoryczną Uniwersytetu w Houston”⁶. Komunikacja pomiędzy prowadzącymi kursy a uczestnikami miała formę asynchroniczną, głównie poprzez telefon stacjonarny.

W 1962 r. w Hiszpanii powstało Liceum Radiowe (hiszp. Bachillerato Radiofónico), którego słuchaczami byli uczniowie mieszkający nie tylko w Hiszpanii, lecz także w wielu krajach Europy (Niemczech, Francji, Belgii, Holandii, Anglii i Szwecji). Rok później utworzono w tym kraju Krajowe Centrum Kształcenia Średniego przez Radio i Telewizję

---

⁵ I. Frączek, *A History of Correspondence Course Programs*, <https://courses.dcs.wisc.edu/wp/ilinstructors/2019/07/25/a-history-of-correspondence-course-programs/> (dostęp: 30.09.2021 r.).

⁶ K. Gurba, *MOOC...*, s. 13.

(hiszp. Centro Nacional de Enseñanza Media por Radio y Televisión), które zastąpiło Liceum Radiowe. W 1968 r. powstał Instytut Kształcenia Średniego na Odległość (hiszp. Instituto de Enseñanza Media a Distancia). W 1970 r. utworzono Open University in Britain (Brytyjski Uniwersytet Otwarty), a w 1972 r. – Hiszpański Krajowy Uniwersytet Kształcenia na Odległość (hiszp. Universidad Nacional de Educación a Distancia), które do dzisiaj prowadzą swoją działalność.

Koniec lat 60. to początek ery wykorzystywania komputerów oraz materiałów multimedialnych, takich jak obrazki, animacje, kasyety magnetofonowe i taśmy wideo, do przekazywania wiedzy i kształcenia osób dorosłych. W latach 90. rozwój Internetu oraz nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych umożliwił prowadzenie kursów na odległość w przestrzeni wirtualnej. To właśnie wtedy zrodził się e-learning jako forma kształcenia przy użyciu komputera i Internetu. Komunikacja między prowadzącymi kurs a uczestnikami poszerzała się o komunikację synchroniczną (w czasie rzeczywistym), dzięki czemu wzrosła interakcja pomiędzy nimi oraz samymi uczestnikami. Rozwój e-learningu trwa do dzisiaj.

1.2. Definicje i cechy e-learningu

Istnieje wiele definicji e-learningu, nazywanego również kształceniem wirtualnym, kształceniem online, kształceniem na odległość, kształceniem opartym na TIK czy kształceniem w środowisku wirtualnym. W ujęciu węższym e-learning można zdefiniować jako naukę w domu przy użyciu komputera i kursów dostępnych w Internecie⁷.

A.J. Deschênes i M. Maltais⁸ poszerzają tę definicję, uznając, że e-learning to praktyka edukacyjna sprzyjająca procesowi uczenia się, która przybliża uczącemu wiedzę za pomocą różnych narzędzi technologicznych. Dzięki tej metodzie nie istnieje dystans przestrzenny, czasowy, technologiczny ani psychospołeczny.

---

⁷ Cambridge Dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/pl/dictionary/english/e-learning> (dostęp: 30.09.2021 r.).

⁸ A.J. Deschênes, M. Maltais, *Formation à distance et accessibilité*, <https://edutice.archives-ouvertes.fr/edutice-00078809/document> (dostęp: 30.10.2021 r.).

W książce przedstawiono e-learning jako proces edukacyjny składający się z następujących po sobie etapów: projektowanie, organizowanie, realizacja i ewaluacja. Wskazano działania, które powinny być podjęte na każdym z nich, aby e-learning był skuteczny i pozwolił na osiągnięcie celów edukacyjnych. Autorka wyjaśnia zagadnienia dotyczące metodologii opracowania projektu kursu e-learningowego, skutecznych strategii realizacji procesu nauczania on-line, metod i zasad efektywnej oceny osiągnięć uczestników kursów on-line, opracowania atrakcyjnych materiałów dydaktycznych.

W książce znajdują się wskazówki:

- jak zaprojektować, zorganizować i zrealizować dobry jakościowo kurs on-line, który pozwoli na osiągnięcie celów kształcenia;
- dotyczące komunikacji i interakcji, organizowania pracy grupowej, orientowania i motywowania uczestników do nauki;
- jakie strategie i kryteria oceny postępów uczestników należy stosować, aby wesprzeć ich w procesie uczenia się i zachęcić do nauki;
- w jaki sposób aktywizować uczestników kursów e-learningowych, aby chcieli się uczyć i nabywać nowe kompetencje.

Publikacja wskazuje, jak zaprojektować i zrealizować kurs, szkolenie e-learningowe, a także lekcje on-line oraz ocenić ich jakość. Jest atrakcyjna zarówno dla trenerów biznesu, firm szkoleniowych, nauczycieli wszystkich poziomów nauczania, wykładowców akademickich, jak i pracowników odpowiedzialnych za e-learning w firmach.

Renata Marciniak – doktor nauk ekonomicznych w zakresie nauki o zarządzaniu (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie); doktor nauk o edukacji z tytułem doktora międzynarodowego nadanym przez Wydział Nauk o Edukacji Uniwersytetu Autonomicznego w Barcelonie (UAB); profesor akredytowany przez Hiszpańskie Ministerstwo Edukacji oraz Katalońską Agencję Jakości Kształcenia Uniwersyteckiego; absolwentka studiów Master in Education Research (UAB) oraz studiów podyplomowych – specjalista środowisk wirtualnego nauczania (Virtual Educa Teacher Training Institute, Buenos Aires); ma prawie 20-letnie doświadczenie w kształceniu stacjonarnym i on-line; przeprowadziła liczne kursy i wykłady dla nauczycieli o tematyce związanej z e-learningiem w Polsce, Hiszpanii i wielu krajach Ameryki Łacińskiej; autorka i recenzentka artykułów poświęconych jakości e-learningu opublikowanych w renomowanych czasopismach międzynarodowych.

ISBN 978-83-8246-979-0

9 788382 469790

cena 69 zł (w tym 5% VAT)

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45
zamowienia@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

